

Korte lesomschrijving

In deze les staat de vensterplaat over buitenhuizen centraal. De leerlingen ontdekken aan de hand van deze interactieve vensterplaat geschiedenis van deze vakantie-paleisjes aan de Vecht. De aflevering die *Het Klokhuis* maakte over buitenhuizen biedt een duidelijke en aansprekende introductie op dit luxe leven buiten de stad.

Titel Buitenhuizen

Vak geschiedenis

Canonvenster Buitenhuizen

Tijdvak Tijd regenten en vorsten

Tijd/duur 1 lesuur

Doelgroep basisonderwijs groep 5 t/m 8

Groeperingsvorm klassikaal of in groepjes

Leerdoelen

- Aan het einde van de les kunnen de leerlingen 'Buitenhuizen' plaatsen op de tijdbalk en weten ze waarom ze in deze tijd gebouwd werden.
- Aan het einde van de les kunnen de leerlingen in eigen woorden vertellen wat buitenhuizen waren aan de hand van de volgende woorden: *vakantiehuis, Vecht, trekschuit, tuinen, theekoepel*
- Aan het einde van de les kunnen de leerlingen in eigen woorden vertellen waarom de rijke koopmanfamilies 's zomers graag op hun buitenhuizen verbleven en hoe het leven daar was.

Benodigde voorkennis niet van toepassing

Randvoorwaarden

- internet
- voor elke leerling een werkblad
- (kleur)potloden

Beoordeling aan de hand van de bespreking van het werkblad

Lesactiviteiten

Introductie

U kijkt ter introductie met uw leerlingen naar de aflevering die *Het Klokhuis* maakte over Buitenhuizen. Vooraf vraagt u aan uw leerlingen of ze al vakantieplannen hebben. Waar gaan ze graag naartoe als ze op vakantie gaan. Wie van hen heeft een eigen vakantiehuisje? In de zeventiende eeuw werden er hele mooie en grote vakantiehuisen aan het water gebouwd voor rijke kooplieden.

Kern

Na het kijken van de aflevering van *Het Klokhuis*, zet u de interactieve vensterplaat over buitenhuizen op uw digiboard. U vraagt kort een paar leerlingen of ze, n.a.v. wat ze in de Klokhuisaflevering gezien hebben, wat kunnen vertellen over wat ze op de plaat zien. Daarna neemt u uw leerlingen mee op ontdekkingsstocht, want op deze interactieve vensterplaat is van alles te ontdekken.

Wat er allemaal te ontdekken valt, kunt u lezen in de achtergrondinformatie.

Afsluiting

De leerlingen maken zelfstandig of in groepjes de vragen van het werkblad. Daarna bespreekt u de antwoorden met de leerlingen.

Tip voor een aansprekende afsluiting: De vensterplaat is tevens een illustratie van het slot van het verhaal *Inpolderen* door Lizette de Koning. U kunt de les eventueel met dit verhaal afronden.

Benodigdheden (via entoen.nu)

- Klokhuisaflevering Buitenhuizen
- Interactieve vensterplaat Buitenhuizen
- Werkblad leerlingen
- Deze handleiding
- Eventueel het verhaal *Inpolderen*

Antwoorden op werkbladvragen

- 1a.** 1700-1800 **b.** Ter beoordeling van de leerkracht **c.** Niet goed is: Rotterdamse/de Rijn/winter/paard en wagen.
- 2a.** 8-7-1-3-4-5-6-2 **b.** Het werd te duur **c.** het gemeentehuis van Maarssen.
- 3a.** waar/niet waar/waar/niet waar **b.** niet waar/waar/waar/niet waar **c.** Fout is het mannetje met knijper op z'n neus.
- 4a.** Franse tuinen uit de tijd **b.** zwembad en tennisbaan **c.** Zo kon iedereen zien hoe rijk je was.

Achtergrondinformatie

Het gebruik van de vensterplaat

De kern van deze les is de vensterplaat over buitenhuizen. De vensterplaat is een hulpmiddel om informatie over buitenhuizen aan uw leerlingen over te brengen. De plaat biedt verschillende manieren om dat te doen. Zo kunt u de les afstemmen op de behoeften van u en uw leerlingen.

In de vensterplaat zijn allerlei elementen interactief gemaakt. Deze zijn gemarkeerd met een *i*. Wanneer u op zo'n element klikt, verschijnt er informatie over één bepaald thema in de vorm van een clip, geluidsfragment of afbeelding. Hierbij staat een korte tekst ter introductie. Wie meer wil weten, kan de 'lees meer'-knop aanklikken. Er verschijnt dan een uitgebreidere tekst. U kunt ervoor kiezen om aan de hand van de vensterplaat zelf over buitenhuizen te vertellen, maar de leerlingen kunnen ook zelfstandig of in groepjes de plaat ontdekken. Alle teksten zijn namelijk geschreven op het niveau van leerlingen uit groep 5 t/m 8. Verder staan in deze handleiding enkele suggesties voor een klassengesprek.

Hieronder vindt u een overzicht van alle interactieve elementen en bijbehorende teksten. De interactieve elementen kunnen in willekeurige volgorde worden aangeklikt, maar voor een klassikale les is de volgorde zoals hieronder weergegeven het meest geschikt.

Informatie op de vensterplaat

i Buitenhuis

Onderwerp: Buitenhuizen

Beeld: Foto buitenhuis Goudestein

Informatie: Dit is het buitenhuis Goudestein. Het ligt in Maarssen aan de rivier de Vecht. Tijdens een tochtje langs of over deze rivier kom je nog veel meer buitenhuizen tegen, ook wel buitenplaatsen genoemd. Het zijn de vakantiehuisen van steenrijke Amsterdamse kooplieden uit de zeventiende en achttiende eeuw. Het lijken wel paleizen!

Lees meer

Vooral in de zomer wordt er veel gebruik gemaakt van de buitenhuizen. Amsterdam is in de zeventiende eeuw een erg drukke en vieze stad. Er bestaan dan nog geen vuilniswagens en riolen. Huisvuil, plas en poep... alles belandt gewoon op straat en in de grachten. Vooral in de broeierige zomerzon kan het er daarom erg stinken.

In hun buitenhuizen kunnen de rijke families de drukke en vieze stad even ontvluchten en genieten van de ruimte, de natuur en de frisse lucht. Als het slechter gaat en de welvaart in Nederland afneemt worden de buitenhuizen te duur. Zo'n luxe huis en zo'n grote tuin onderhouden kost natuurlijk erg veel geld en dat is er niet meer. Veel Amsterdamse kooplieden moeten hun buitenhuis verkopen. Gelukkig worden ze niet allemaal afgebroken. Er zijn er nu nog steeds heel veel. In de meeste buitenhuizen wonen nu geen gezinnen meer. Je vindt er kantoren van bedrijven. Sommige buitenhuizen zijn te huur voor een bruiloft of een feest.

Suggestie voor klassengesprek: De rijke kooplieden gingen met hun gezinnen naar hun buitenhuizen om de drukke stad te ontvluchten.

Waarom gaan uw leerlingen op vakantie? Verschilt die reden erg van die van de rijke koopmanfamilies volgens uw leerlingen?

Vinden uw leerlingen de stad ook te druk of vinden ze dat juist fijn? Wat zijn volgens hen de voordelen van een stad en wat de nadelen? Kunnen ze ook voor- en nadelen van het leven buiten de stad benoemen?

i Rivier

Onderwerp: Aan de rivier de Vecht

Beeld: Foto buitenhuis aan de rivier de Vecht

Informatie: Dit buitenhuis staat aan de Vecht. Aan deze rivier zijn in de zeventiende en achttiende eeuw ongeveer 200 buitenhuizen gebouwd. Als je nu deze statige buitenhuizen wilt bekijken, hoef je alleen maar de Vecht te volgen!

Lees meer

De rivier de Vecht ligt tussen Amsterdam en Utrecht in. De meeste buitenhuizen uit de zeventiende en de achttiende eeuw staan aan deze rivier. Dat is niet toevallig! Een buitenhuis aan het water is niet alleen erg mooi, maar ook erg handig. De rijke koopmanfamilies nemen zoveel spullen mee, dat ze met een trekschuit (boot) naar hun buitenhuizen moeten afreizen. Over de Vecht is het vanuit Amsterdam maar een paar uur varen en dan ben je er.

Suggestie voor klassengesprek: Stel dat uw leerlingen genoeg geld zouden hebben voor een luxe vakantiehuis, waar zou dat dan moeten komen te staan?

i Trekschuit

Onderwerp: De trekschuit

Beeld: Afbeelding trekschuit voor buitenplaats

Informatie: Vanuit de stad Amsterdam reizen de rijke koopmansfamilies met volgeladen trekschuiten naar hun buitenhuizen. Je kunt er veel mee vervoeren. Dat is handig, want de rijke kooplieden nemen vaak heel veel spullen mee naar hun buitenhuis. Van theeservies en borden, tot boeken, biljarttafels en hengels. Alles gaat mee op de trekschuit.

Lees meer

In de zeventiende eeuw is de trekschuit een belangrijk vervoermiddel. Een trekschuit is een boot die door een paard, dat op de wal loopt, wordt voortgetrokken.

De trekschuit is er niet alleen maar voor rijke gezinnen. Ook veel gewone mensen maken gebruik van de trekschuit. Het is in die tijd de makkelijkste manier om mensen en spullen te vervoeren.

Er worden daarom in die tijd veel kanalen aangelegd waar de trekschuit over kan varen. Deze kanalen noemen we 'trekvaarten'. Op deze trekvaarten mogen alleen trekschuiten varen, geen grote schepen. Een trekschuit gaat niet zo heel snel. Hij gaat maar drie of vier kilometer per uur. De schipper moet zich wel houden aan een dienstregeling. En dat doet hij heel nauwkeurig. De schipper wacht niet op mensen die te laat zijn.

Lange tijd blijft de trekschuit een populair vervoermiddel. Totdat in negentiende eeuw de trein wordt uitgevonden. Treinen gaan veel sneller dan de trekschuit, daarom wordt die steeds minder gebruikt.

Suggestie voor klassengesprek: De rijke koopmansfamilies namen werkelijk alles mee naar hun buitenhuizen: serviesgoed, kleding, boeken, tafels en stoelen... Wat nemen uw leerlingen mee als ze op vakantie gaan? Waar kunnen ze echt niet zonder?

aanleggen van de tuinen. Iedereen wil een tuin om jaloers op te worden. Daarom is de ene tuin nog mooier en groter dan de andere. Het lijken wel parken!

Lees meer

De ontwerpers kijken bij het bedenken van de tuinen goed naar de Franse tuinen uit die tijd. Deze tuinen zijn heel populair in de zeventiende eeuw. De Franse tuinen hebben vaak rechte lijnen en hoeken.

De Hollanders mixen de Franse stijl met hun eigen ideeën. Zo versieren de Hollanders de tuinen veel meer en zetten er bijvoorbeeld theehuisjes in. Er kwamen ook vijvers, kanaaltjes, fonteinen en doolhoven in de tuinen. Zo ontstaat de siertuin in Hollandse stijl.

Naast een mooie siertuin is er op het landgoed ook een moestuin, een kruidentuin en een boomgaard aanwezig. Zo kan de tuinman van de familie eigen kruiden en groenten verbouwen. Ook worden er vissen in de vijvers uitgezet zodat er in gevestigd kan worden.

Veel van deze tuinen zijn nog steeds te bewonderen. Ze zijn zo goed onderhouden dat we er nu nog doorheen kunnen wandelen.

Suggestie voor klassengesprek: De buitenhuizen uit de zeventiende en de achttiende eeuw hebben hele mooie en grote tuinen. Vinden de leerlingen het ook belangrijk om een mooie en grote tuin te hebben als ze op vakantie zijn? Waarom wel of waarom niet?

i Theekoepel

Onderwerp: Theekoepel

Beeld: Foto van een theekoepel

Informatie: Dit is een theekoepel. Theekoepels zijn een Nederlandse uitvinding. Het is een apart huisje in de tuin van het buitenhuis waar thee wordt gedronken. In die tijd is thee heel duur omdat het helemaal uit China moet komen. Daarom drinken alleen heel rijke mensen thee. Door een theekoepel in je tuin neer te zetten kun je aan iedereen laten zien hoe rijk je bent.

i Wolk

Onderwerp: Een gouden eeuw

Beeld: Afbeelding van *De bocht van de Herengracht bij de Nieuwe Spiegelstraat*, door Gerrit Adriaensz. Berckheyde

Informatie: De meeste buitenhuizen zijn gebouwd in de

i Tuin

Onderwerp: Tuinen

Beeld: Foto tuin bij Goudestein

Informatie: Ook de tuinen die bij de buitenhuizen horen zijn prachtig. Er wordt veel tijd besteed aan het

zeventiende eeuw. Die eeuw wordt ook wel de Gouden Eeuw genoemd. Nederland is dan handelsland nummer één en een van de rijkste landen ter wereld. Nederlandse kooplieden varen met schepen de hele wereld over op zoek naar kostbare goederen die ze voor veel geld kunnen verkopen.

Lees meer

Vooral in Amsterdam wonen veel rijke kooplieden. Het grootste deel van het jaar wonen ze in statige grachtenpanden. Daar staan ook de pakhuizen waar de kooplieden hun handelswaar opslaan. Ze handelen in graan en wol en ook in koffie, thee, suiker en specerijen. Daar verdienen ze enorm veel geld mee.

De rijke kooplieden hebben geld genoeg om aan de rivier de Vecht een tweede huis te laten bouwen. Zo kunnen zij in de zomer de drukke, stinkende stad ontvluchten. In hun buitenhuizen genieten ze van de ruimte, de natuur en de frisse lucht.

i Pruik

Onderwerp: Pruikentijd

Beeld: Illustratie man met pruik

Informatie: Je ziet het echt goed... deze man draagt een pruik! Dat is in de achttiende eeuw heel normaal voor rijke mensen, ook voor mannen. Daarom noemen we de achttiende eeuw ook wel de Pruikentijd.

Lees meer

In de achttiende eeuw gaan de mensen niet onder de douche. En in bad gaan doe je alleen op doktersadvies. Je wast alleen af en toe je gezicht, je handen of voeten. Wat een stank moet dat geweest zijn! Maar de rijke mensen hebben een oplossing tegen vieze geurtjes. Ze gebruiken parfum. Héél veel parfum!

Een andere oplossing is de pruik. Deze pruik zetten de rijke mensen over hun vieze, vettige haren. Een pruik is schoon en zit altijd goed in model. Mannen, vrouwen en soms zelfs kinderen... allemaal zetten ze een pruik op. Zo zien ze er altijd prachtig uit!

i Man

Onderwerp: Familie Huydekoper

Beeld: Portret Joan Huydekoper

Informatie: Dit is Joan Huydekoper, een rijke koopman uit de zeventiende eeuw. Zijn familie laat een van de eerste buitenhuizen in Nederland bouwen. Zij kopen een stuk land in Maarssen. In 1628 laat Joan op die plek het buitenhuis 'Goudestein' bouwen. In 1754 wordt dat weer afgebroken en vervangen door een nieuw paleisje.

Dit staat er nu nog steeds.

Lees meer

Het luxe leven van de rijke koopmanfamilie Huydekoper gaat in hun buitenhuis gewoon verder. Alleen hebben ze nu geen last meer van stank en drukte van de stad. De kinderen kunnen hier buitenspelen in de grote tuinen en pootje baden in de vijvers.

Vader Huydekoper moet af en toe weer terug naar de stad om te werken en geld te verdienen. Maar vaak blijven er genoeg mensen over om een leuke vakantie mee te hebben. Vrienden, familie maar ook schrijvers en kunstenaars worden uitgenodigd om langs te komen. De vrouwen kunnen thee drinken in het theehuisje en de mannen kunnen op vinkjacht.

Ook worden er chique feesten en dure etentjes georganiseerd. Het is daarom heel belangrijk hoe het huis er van binnen uitziet. De mensen die worden uitgenodigd moeten aan de inrichting zo goed mogelijk kunnen zien hoe rijk de familie is.

Tot ver in de 20e eeuw is het paleis in het bezit gebleven van de familie Huydekoper. In 1955 heeft de gemeente Maarssen het gekocht en verbouwd tot gemeentehuis.

Suggestie klassengesprek: Het luxe leven van de rijke koopmanfamilies gaat in hun buitenhuis gewoon verder. Wat doen uw leerlingen als ze op vakantie zijn? (stadjes, musea en kastelen bezoeken. Langer opblijven, buiten eten, zwemmen, enz.) U inventariseert enkele antwoorden.

Kijk ook eens op www.entoen.nu/buitenhuizen voor nog meer clips en afbeeldingen bij het canonvenster Buitenhuizen. Daar vindt u ook (jeugd)literatuur, links naar gerelateerde websites en informatie over de andere canonvensters.

